

"אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש; שבתִי בבית ה' כל ימי חיי; לחזות בנעם ה', ולבקר בהיכלו." (תהלים כז, ד)

שבת קודש, תשע"ב
פרשת ויגש
פסוק
עלון מס. 104

הגיליון יוצא לאור בסיוע
ידידנו הדגול
ר' אילן כהן צדק שיח'
להצלחתו בכל העניינים

בית ה'

קודה למחשבה - עמונה ומאירה בפתחה לפרשה

בחזרה לעתיד

פיל אפריקני מאולף מופיע בקרקס. במהלך ההפסקה נקשר אל יתד עץ הנוטעה באדמה. בעל החיים הענק שיכול לעקור עץ גדול על שורשיו ללא קושי - אינו מנסה לשבור את המוט הקטן ולהשתחרר. האבסורד, צועק לשמיים...

הלך לישון מותש ומאוכזב. למחרת, המשיך במאמציו להשתחרר. כך קרה גם בימים הבאים, כאשר גם ניסיונותיו הללו - עלו בתוהו.

עד אשר הגיע אותו יום גורלי בחייו של הפילון. הוא התיישב מלהלחם! הוא השלים עם תבוסתו וחוסר האונים שלו, ונכנע - לגורלו.

כיום, הפיל הוא כל כך ענק, שבין רגע הוא יוכל לשבור את היתד הקטנה בתנועה קלה. אבל משקעי התבוסה של העבר המר, אינם מרפים מן הפיל, והם לופתים אותו כצבת פלדה. לכן, הוא לא מסוגל להעלות בדעתו שהוא בכלל מסוגל להכניע את המוט אי פעם.

"ויגש אליו יהודה ויאמר..." הקדמה זו המתארת את יהודה המתקדם פיזית אל השליט המצרי - אומרת דורשני! שהרי היה יותר מתאים לכאורה לגשת ישר ולעניין ולכתוב: "ויאמר יהודה"? ועוד, מדוע מסתרת דמות יוסף בכינוי ערטיילאי ומעורפל: "אליו"? ובכלל, מפנימה דווקא יהודה פעל כאן לבדו כדמות אקטיבית הדואגת למען האחים הכלואים: שמעון ובנימין, בעוד שאר אחיו שנודעו בכוחם ובגבורתם - נוקטים נוכח המאורעות במדיניות פסיבית?

נראה, כי כאן בפתח הפרשה שלנו מסתתרת נוסחה אפקטיבית רבת עוצמה להתמודדות עם מתקלים כאלה ואחרים בחיים. כשנאלצו האחים לרדת למצרים, כדי להינצל מן הרעב הקשה שפקד את ארץ כנען הם נקלעו לשרשרת של סיטואציות שהתקילו את הביטחון העצמי שלהם בצורה דרסטית. ראשית, השהות על אדמה זרה ובלתי מוכרת גורמת לחששות ולחוסר שקט נפשי אצל האדם הרחוק גיאוגרפית מן הקרקע הטבעית של ארץ מולדתו/מגוריו. שנית, הריחוק מן המטריה הרוחנית שפרס עליהם אביהם, יעקב - לא תרם להם מטבע הדברים להרגשה טובה. יתירה מזאת, ארץ מצריים חרטה על דגלה את סמלי כוחות האופל: פגאניות, מתירנות, תאוות בשרים, והפקרות. אלו נגסו במייצגי בני האור, השבטים - קשות. לתוך הבועה המטרידה הזו מתווספים בפתאומיות פרשיות מסתוריות המאיימות על יתרת כוחות הנפש שגייסו האחים מתוך מטרה לשמור על שיווי משקלם. הם מואשמים בריגול - עבירה

כשהייתי ילד קטן, נהג אבי לקחת אותי בימי החופשה אל הקרקס.

אהבתי מאוד את החיות המאולפות, ומכולם את הפיל האפריקני - שהרשים אותי במיוחד.

בעת ההופעה, הציג היצור הגדול הזה את מיטב כישוריו וקצר מחיאות כפיים קהל הצופים הנלהבים, ואני בתוכם.

בשעה הקצרה של ההפסקה, בין מופעי הבידור נקשר בעל החיים אל יתד קטנה. רק סנטימטרים ספורים ממנה היו תקועים בקרקע. היה ברור לי כי חרף שלשלת הפלדה הכבדה שהונחה שם, החיה הענקית הזאת שיכלה לעקור עץ שלם על שורשיו מן הארץ ללא כל קושי, הייתה מסוגלת בקלילות רבה למשוך את יתד העץ ולברוח. זה לא קרה! הדבר עורר את סקרנותי מאוד, מה מונע את הפיל האדיר לעשות ככה?

הדילמה הזאת הציקה לי מאוד - ועד מהרה שאלתי אותה את כל מי שנמנה על מעגל הבוגרים במשפחתי. כילד, סמכתי על חכמת המבוגרים שהשיבו לי כי הפיל מאולף, ולכן - איננו מעלה על דעתו לברוח. אך עדיין קיננה בליבי התמיהה המתבקשת: אם בעל החיים היבשתי הגדול ביותר קיבל את מרותו של האדם, ואף אומן לספק לו את צרכי הבידור שלו, מדוע נאלצים מפעיליו לקשור אותו בעת ההפסקות? לא זכור לי שקיבלתי על שאלתי - תשובה הגיונית שהניחה את דעתי.

עם הזמן, שכחתי מן תעלומת הפיל והיתד הקטנה. אבל לפני כמה שנים, מצאתי משהו חכם שידע לספק לי את התשובה: "הפיל", כך הוא אמר, "איננו מנסה להימלט, כי הוא הגיע לקרקס כשהיה צעיר לימים, וכבר מאז נקשר לאותה פיסת עץ."

עצמתי את שתי עיניי, וניסיתי לדמיין את גור הפילים הקטן בימי הראשונים. לא היה לי צל של ספק כי אז הפילון דחף ומשך את היתד בכל כוחותיו. חזיתי אותו: מתאמץ, נושף, מזיע, ויגע, כדי לתלוש את המתקיל אחת ולתמיד. אך לשווא! היתד הייתה חזקה ממנו. הוא

חיובית? ככלל, התודעה העצמית - החיובית של בני האדם נשחקה ושואפת לאפס מחמת כל מיני נסיבות שהגורם הקרדינאלי המוביל אותן היא: הביקורתיות המאסיבית והאגרסיביות המילולית אליה אנו נחשפים תכופות, מידי יום. כאן, בעת רגע המבחן המכריע, נמצא חלון הזדמנויות בדמות הנקודה של "יהודה" הטמונה בכולנו. אם נשכיל לבצע סלקציה מן ההמולה של המתקילים והמחוסמים מסביב, שרומסים לנו את כושר השיפוט וההערכה העצמית, ולהתבונן בה בריכוז מקסימאלי - נופתע לגלות כי אותה נקודה נצחית שמפגינה את האור הגנוז בכל אחד מאיתנו, נותרה בעינה ללא שינוי כזה או אחר, וכי היא מהווה מוקד אפקטיבי להפגת ונטרול חסמים כאלה ואחרים שהתאזרחו אצלנו מחמת משקעי העבר, משקעים שכובלים אותנו אל יתדות כאלו ואחרים זה אכן יקרה בעיקר בזכות המורשת וכישורי המנהיגות שהשאיר לנו יהודה, [שעל שמו המקראי אנו נקראים בתואר - "יהודים"], לא לדחות את הקושי! אלא לקרוא עליו תיגר, לגשת לעברו בצורה קונקרטי, ולהתעמת עימו חזיתית, עד לתוצאה האידיאלית המיוחלת.

"הפחד העמוק ביותר שלנו הוא לא שמא אנחנו חלשים מדי. הפחד העמוק ביותר שלנו הוא שאנחנו בעלי עוצמה שמעל לכל שיעור!"

זה האור שבנו - לא האפלה שבתוכנו שמפחיד אותנו, יותר מכל. אנחנו שואלים את עצמנו: 'איזה זכות יש לי להיות מבריק, יפהפה, מוכשר ואהוב?'

למען האמת, איזה זכות יש לכם לא להיות? אתם ילדיו של אלוהים. כשאתם בוחרים לשחק בקטן אתם לא משרתים את העולם. אין שום דבר נאור בצמצום האישיות שלנו כדי שאחרים לא ירגישו חסרי ביטחון. נולדנו כדי לממש את הקסם האלוהי - הגלום בנו. הוא לא גלום רק בחלק מאיתנו, כל אחד מאתנו נושא את הקסם הזה בתוכו.

כאשר אנחנו נותנים לאור הפנימי שלנו לזרוח אנחנו מעניקים, בלי מודע, רשות לאחרים לעשות כמונו. כשאנחנו משתחררים מהפחדים שלנו, הנוכחות שלנו משחררת אחרים..."

קטע מרכזי מתוך נאום ההכרתה של נשיא דרום אפריקה לשעבר - נלסון מנדלה. זוכה: פרס נובל לשלום לשנת 1993, מדליית החירות הנשיאותית, ומדליית הזהב של הקונגרס של ארה"ב. (המסר מנוסס על הספר "בחזרה לאהבה" (פרק 7) שכתבה הסופרת האמריקאית הפופולארית - מריאן וויליאמסון).

כפי שהובהר, תובנה זו נרמזה כבר בפתיח פרשתנו.

מסרון

"העוצמה והגבורה - פנימה בנשמה"

חמורה בכל קנה מידה אוניברסאלי. שמעון, נאסר. הם שבים לארץ נענן ולהביא את בנימין כערובה לשחרור שמעון. יעקב ההמום נאלץ להיפרד מבנו הקטן, וכך חוזרים האחים למצרים כשבאזניהם מהדהדת קריאתו קורעת הלב של אביהם: "אותי - שיכלתם! יוסף - איננו, ושמעון - איננו, ואת בנימין - תיקחו?!" בהמשך, שמעון יוצא לחופשי, אבל מסכת הייסורים לא תמה. דרמה נוספת מתרחשת. בנימין הקטן מואשם בעוון גניבה ואמור להילקח לעבד. השליט המצרי מתגלה לאורך כל הדרך כאדם עריץ וקשוח שעוין אותם בצורה פרנואידית. בו בעת הוא מפזר מסרים לא ברורים שגורמים להם - קונפליקטים מהותיים אודות זהותו ומניעיו האמיתיים, וכך מעצימים את הבלבול ומסך הערפל שאכף אותם מסביב.

בתוך לב המשבר, כשכל מאמצי האחים נכשלים, והם נסוגים אחורנית משלימים בלית ברירה עם המצב המביש והמתסכל, בדיוק אז מתחוללת נקודת מפנה דרמטית - גורלית המהווה קרן אור המבליחה בתוך האפילה ששיתקה אותם: **"וייגש",** מתקדם. **"אליו",** לעבר הקושי הרמוז במילה: "אליו", מלשון: "אל", המסמל כוח ועוצמה [השווה: "את אילי הארץ לקח" (יחזקאל יז, ג)]. וגם בעקיפין, את הדמות האחראית לו: השליט המצרי, יוסף, **"יהודה",** הוא המנהיג האידיאלי מבין השבטים, המגייס את כוחותיו בעיתות קריטיות של: ייאוש מרסם, חוסר ביטחון עצמי, ואובדן תקווה - המציבים את האדם הקלאסי כנוע ומושפל אל מול כוחות העל העדיפים ממנו, והרומסים בגסות את כבודו וחירותו כבן אנוש. יהודה, לא מסיק - כאחיו, מסקנות נמהרות שגובלות באפסיותו נוכח תעתועי ותמורות החיים, הוא לא מרים ידיים, אינו משלים עם רצף הכישלונות המהדהדים שרדף אותם, אלא ניגש עניינית בנחישות - על צדקת דרכו, וברגישות - כלפי מעמד השליט - אל מוקד הבעיה, יוסף ומתעמת איתה בצורה דיפלומטית. בעת ששאר האחים שרויים במוראל ירוד מבוססים בזיכרונות העבר המר, ומשדרים: אפאטיות, דלות אנרגטית, וחוסר מוטיבציה - להתמודד, אין ליהודה את ה'לוקוסוס' - להיכנע! הוא בוחן את כוחו מחדש ונותן צ'אנס כלפי העתיד. הוא פוסע בגפו לכיוון כס השליט ופותח בנאום מבריק שכלולים בו שלושה אלמנטים בסיסיים מתחום תורת הנאום: 1. "אתוס" (אמינות הנאום ועיקרי הרצאתו. פסוקים לב-לג). 2. "פאתוס" (פניה לרגשות המאזין. פסוק כ ועוד). 3. "לוגוס" (טעונום רציונאליים. פסוק כ"א ועוד) ובכך מקדים את הפילוסוף היווני אריסטו (322-384 לפנה"ס) בחיבורו "על הרטוריקה".

דמותו המנהיגותית - האקסקלוסיבית של יהודה איננה מתוארת כאן, במקרא, כמיתוס היסטורי השייך לעידן הקדום שהיה ואיננו. גם אנחנו, נקלעים לתרחישים מורכבים במהלך החיים הדינאמיים, סיטואציות שגורמות לנו לתהות אם נותר בנו עוד דבר טוב או תכונה

לתגובות: bethashem@gmail.com מעוניינים ליישם את הדברים בחיי היומיום כמפתח לחיים טובים? 3 טיפים מחכים במיוחד עבורכם באתר "נרכים". גם בפייסבוק, רוצים לקבל את העלון ישירות אל תיבת האימייל שלכם? הגישו בקשה לכתובת הנ"ל והעלון כבר בדרך אליכם

בברכת "שבת שלום ומבורך" לכל הקוראים היקרים מאת העורך וכותב המאמרים - יונתן דדון

העלון מוקדש להצלחה בתורה ויראת שמים ולכל העניינים ברוחניות ובגשמיות של הילדים היקרים והנעימים חיים וויטאל וניתאי בני אילנית